

УДК 81'2555.42

СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ДИСКУРСУ МАС-КУЛЬТУРИ

Коваленко А. О.

Стаття присвячена аналізу перекладу жанру інтерв'ю у мас-культурному дискурсі на прикладі рубрики "Обличчя з обкладинки" міжнародного жіночого журналу Cosmopolitan. Було виділено основні стратегії, якими керується перекладач у процесі транскодування подібного типу тексту, та прийоми, що з цією метою застосовуються.

Ключові слова: мас-культура, інтерв'ю, перекладацькі стратегії, перекладацькі прийоми, адаптація, репродуктивний переклад.

Статья посвящена анализу перевода жанра интервью масс-культурного дискурса на примере рубрики "Лицо с обложки" международного женского журнала Cosmopolitan. Были обнаружены основные стратегии, которыми пользуется переводчик в процессе транскодирования этого типа текста, а также приёмы, которые используются с этой целью.

Ключевые слова: масс-культура, интервью, переводческие стратегии, переводческие приёмы, адаптация, репродуктивный перевод.

The article deals with the analysis of the translation of the interview in the discourse of massculture drawing on the "Cover story" column of Cosmopolitan magazine. The basic strategies and devices used in the process of translation of such texts are identified.

Key words: massculture, interview, translation strategies, translation devices, adaptation, reproductive translation.

Під час роботи перекладач звертається до численних професійних інструментів задля збереження та передачі різноманітних компонентів оригінального тексту, до яких належать не тільки денотативне значення певних елементів, але і їх конотативне наповнення, як-от, наприклад, оцінні, функціонально-стилістичні, експресивно-образні, прагматичні компоненти значення. При цьому важливим етапом у процесі перекладу є вибір основної стратегії, якою керується перекладач у своїй роботі, та її корекція в процесі перекладу.

Завданням статті є детальний аналіз двох оригінальних текстів мас-культурного спрямування жанру інтерв'ю та їх перекладів російською мовою.

Стаття спирається на матеріал рубрики міжнародного жіночого журналу мод *Cosmopolitan Обличчя з обкладинки* та його транскодування в українській російськомовній версії журналу.

У першу чергу зазначимо, що поняття техніки та стратегії перекладу у зарубіжному та вітчизняному перекладознавстві має досить широкий спектр тлумачень. Так, зокрема, англійська дослідниця М. Бейкер у *Перекладознавчому енциклопедичному словнику*, спираючись на твердження Л. Венутті, зазначає, що стратегії перекладу включають два основних завдання: вибір тексту для перекладу та розробка методів їх транскодування [8, с. 240–244]. Дослідниця розділяє два основні підходи до процесу перекладу: одомашнення та очуження. Х. Крінгс розуміє стратегії перекладу як *плани перекладача, що спрямовані на вирішення конкретної перекладацької проблеми в рамках конкретного перекладацького завдання* [4, с. 90]. Автор виділяє *макростратегію*, що включає способи вирішення деякої кількості завдань та *мікростратегію*, спрямовану на вирішення одного завдання. Професор В. Н. Комісаров визначає перекладацьку стратегію як *своєрідне перекладацьке мислення, що є основою дій перекладача* [5, с. 157]. Н. К. Гарбовський пояснює стратегію перекладу як генеральну лінію поведінки перекладача та пов'язує її з вирішенням питання, *чим слід пожертвувати* під час транскодування оригінального тексту [2, с. 50]. У свою чергу І. С. Алексєєва визначає перекладацьку стратегію як *обраний алгоритм перекладацьких дій* [1, с. 329].

З усіх цих тверджень можна зробити висновок, що перекладацька стратегія – це певні принципи, якими керується перекладач під час роботи з текстом оригіналу та в процесі його транскодування іншою мовою. Ці принципи стосуються як методів доперекладацького аналізу цього оригінального тексту, так і вибору технік, що використовуються під час перекладу, та способів репрезентації інформації в кінцевому результаті.

Транскодування текстів мас-культурного спрямування займає особливу нішу у перекладі загалом, адже такий тип текстів несе на собі відмітки дискурсу, до якого належить. Так, в першу чергу це пов'язано з тим, що тексти, опубліковані у так званих “модних”, або “гламурних”, журналах, мають свою специфіку, окреслену в особливостях публіцистичного стилю викладу, який характеризується поєднанням розмовного та літературного стилів. У першу чергу ці ознаки знаходять своє відображення на лексико-семантичному рівні тексту. Так, зокрема, у подібних статтях прослідковується поєднання лексем зниженого стилістичного тону, як, наприклад, такі, що зазнали усічення (*demo, caff*), вульгаризми (*shit, damn*), з варваризмами (*bona fide*) книжковими словами (*quintessential*) тощо. Крім того, особливої уваги заслуговують змістові нюанси, що пов'язані з соціокультурними реаліями, як назви кафе, готелів (*SoHo, Viceroy Santa Monica Hotel*), топоніми (*Edgehill, Neshville*). Розглядаючи конкретно рубрику *Cover Story* журналу *Cosmopolitan*, що представлена публіцистичним жанром інтерв'ю, також слід відмітити важливі деталі, які сприяють формуванню образу респондента як у зовнішньому вигляді, так і іміджу загалом.

Усі ці інваріантні ознаки на лексичному рівні формують тип тексту, який умовно можна назвати портретним інтерв'ю, що притаманний жіночим журналам, і потребують особливого підходу до їх адаптації у перекладі. Розгляньмо, керуючись якими стратегіями та за допомогою яких способів та прийомів такі особливості лексико-семантичної складової тексту адаптуються під час перекладу.

У першу чергу звернемося до адаптації лексики зниженого стилістичного тону. Варто зазначити, що залежно від головної героїні інтерв'ю процент використання цього елемента в оригінальному тексті може різнитися. Так, ми взяли за приклад інтерв'ю з відомою ритм-енд-блюз рок-співачкою Pink. Для такої відомої особистості характерний імідж певною мірою грубої людини, бунтарки. Тому журналіст насичує текст інтерв'ю відповідною лексикою, зокрема розмовними елементами або навіть вульгаризмами. У перекладі ж ці деталі збережені частково або повністю адаптуються. Порівняймо приклади перекладу двох фраз з цього інтерв'ю: *His looks. He's gorgeous. Even when I fucking hate him, he's so hot. Okay, more seriously? I love that no matter who is in the room, he's the same guy.* – *Его внешность. Он великолепен. Даже когда я его ненавижу, он такой сексуальный. Если серьезно, то мне в нем нравится, что он всегда остается самим собой, кто бы не был рядом с ним.*

У даному прикладі можна помітити, що елементи розмовного стилю, як *fucking* та *Okay*, опущені у перекладі. Таким чином оригінальний колорит тексту, спрямований на підкреслення образу головної героїні, частково втрачений.

Розгляньмо інший приклад: *I thought I'd feel like goddess. They sell you on that shit... like you'll never feel more famine. Really, I just felt like a mess.* – *Мне казалось, что я буду чувствовать себя богиней. Во всех книжках пишут такую чушь: “Вы никогда не будете ощущать себя настолько женственной, как во время беременности”. На самом деле я чувствовала себя развалиной.*

У цьому разі прослідковується, що лексеми зниженого стилістичного тону представлені у перекладі, але деякою мірою адаптовані, наприклад, вульгаризм *shit* переданий лексемою розмовно-літературного тону *чушь*. Подібну еквіваленту заміну можна відмітити на прикладі ідіоматичного виразу *feel like a mess*, транскодованого як *чувствовать себя развалиной*.

Таким чином, прослідковується тенденція до підвищення стилістичного тону тексту загалом та часткової елімінації вульгаризмів.

Подібний підхід спостерігається і у роботі з транскодування сленгових елементів. Розгляньмо інтерв'ю з іншою співачкою Тейлор Свіфт, що працює в стилі кантрі. З самого початку тексту журналіст акцентує увагу на тому, що на сьогоднішній день це популярна молодіжна співачка, називаючи її *teenage icon*. Такий імідж акторки сприяє відповідному обрамленню текстуальних форм. Так, на відміну від

першого прикладу використання вульгаризмів майже відсутнє, натомість наявні елементи розмовного молодіжного сленгу. У перекладі такі елементи здебільшого адаптуються. Порівняймо: *They just see that he cheated on you, he lied about it ... and you're still considering this as a viable option? This is still on the table? There's still a table for this to be on? We are totally those girls who it's like, "He said he wants me back; do I text him back? Do I not text him back? What do I do? Freeze him out? Yeah, okay, freeze him out."* *It's a committee.* – *Если подруги видят, что парень тебе врет или изменяет, они сразу же тебе скажут. У меня с подругами все конкретно и без церемоний. "Он говорит, что хочет, чтобы я вернулась. Что ему ответить? Не отвечать? Заблокировать его? Окей, все, заблокировала". Это такой женский попечительский совет.*

На даному прикладі виразно помітно, що такі елементи молодіжного сленгу, як *text him back, freeze him out* передані за допомогою еквівалентної заміни такими ідіоматичними фразами, як *не отвечать? заблокировать его?*, при тому, що в російській мові є відповідні еквіваленти в розмовному стилі як, наприклад, *черкнуть СМС? отшить его?* Таким чином, збережений лише денотат лексеми, в той час як конотативне значення, зокрема його функціонально-стилістичний компонент, проігнорований.

Отже, можна зробити висновок, що на лексичному рівні у мас-культурному інтерв'ю для жіночих журналів під час транскодування такого типу тексту для російськомовної версії прослідковується тенденція до адаптації лексем зниженого стилістичного тону, або елімінація таких лексем. Тому відбувається деякою мірою втрата конотативного оцінного елементу лексем та деяких деталей, що допомагають оформленню образу головної героїні.

Слід відмітити також роботу перекладача, яку він проводить під час транскодування топонімів. Так, тексти інтерв'ю про обох співачок мають елементи такої лексики. Розгляньмо їх: *Edghill, neighborhood of Nashville*. Здавалось би, що при перекладі подібних елементів особливих складнощів не має виникати. Однак з огляду на те, що в даному випадку мова йде про портретне інтерв'ю всі елементи тексту підкорені створенню загального образу головної героїні. Таким чином, авторів доводиться робити пояснення про те, що місто Нешвіль – це місце народження співачки Тейлор Свіфт: *ныне модный городок Эджил рядом с её родным Нешвилем.*

Деякі трансформації також можна помітити під час аналізу національно-маркованого лексики. Порівняймо: *And now she's added being a part of American royalty into her dream life. A longtime fan of the Kennedy clan, Taylor said last year that she was "obsessed with the history of "JFK" and had devoured a 900-page book called The Kennedy Woman.* – *Скоро она, возможно, станет членом американской "королевской семьи", и это – продолжение сказки. Давняя поклонница клана Кеннеди, Тейлор в прошлом году призналась, что на одном дыхании прочитала 900-страничную книгу под названием "Женщины семьи Кеннеди".*

Для американської культурної традиції "клан Кеннеді" має особливе конотативне значення, що включає поняття традицій, престижу. Для того щоб передати ці елементи значення, у текст включені такі фрази, як *American royalty, clan*. У транскодованому варіанті вони також наявні та представлені образними елементами, спрямованими на підкреслення престижу даної родини на кшталт *легендарный клан*. Відмітимо, що під час перекладу автор виділяє фразу *королевская семья* лапками. Це в першу чергу пов'язано з тим, що для європейського читача дана фраза може мати відмінні асоціативні зв'язки від американського, тобто може означати родину, що належить до відомих монархічних династій як, наприклад, Британська королівська родина (династія Вінзорів). Тому під час адаптації тексту перекладач змушений був вказати на вторинне значення даної фрази.

Цікавою виявляється манера передачі назв робіт співачок. Так, у транскодованому варіанті автор не перекладає назви музичних альбомів та композицій взагалі і подає їх англійською мовою, як, наприклад, *Rad, White Horse, Family Portrait*. Таким чином підкреслюється популярність та значення цих музичних робіт у сучасній індустрії розваг, адже вважається, що читач, навіть не володіючи англійською мовою, має зрозуміти, про яку саме пісню або альбом іде мова.

Особливої уваги заслуговує адаптація лексики, що стосується опису зовнішнього вигляду співачок. Слід зазначити, що подібні деталі займають важливе місце у портретних інтерв'ю, зокрема для жіночих журналів. Традиційним для таких типів текстів виступає детальне зображення образу головної героїні і при цьому одяг, який вона вдягає, відіграє одну з принципових ролей. Таким чином журналіст не лише дає характеристику власне іміджу співачки, але й презентує останні модні тенденції. Так, наприклад, починаючи розповідь про зустріч зі співачкою Pink, журналіст уточнює: *She's dressed in tight jeans, high-heeled boots and a low-cut black sweater. Her platinum hair is slicked back and she's wearing aviators.* Фраза транскодується наступним чином: *Она выглядит как типичная рок-звезда: обтягивающие джинсы, сапоги на шпильке, черный свитер с глубоким вырезом. Платинового цвета волосы зачесаны назад, глаза скрыты за "авиаторами".*

В очі кидається уточнення у перекладі того факту, що подібний стиль притаманний саме рок-культурі, а тому якнайкраще характеризує респондента. При цьому цікавим є те, що у транскодованому варіанті тексту відсутнє роз'яснення щодо такої реалії, як "авіатори", яка вміщує поняття моделі сонцезахисних окулярів, створених фірмою Bomb & Lomb під брендом Ray Ban, та має форму "великих крапель". Таким чином автор перекладу підкреслює призначення тексту для певного прошарку аудиторії, ознайомленою з подібними деталями.

Такий самий підхід прослідковується і у другому інтерв'ю, що зображує іншу співачку, Тейлор Свіфт: *Her swept up in a pretty ponytail and wearing a mustard yellow below-the-knee pleated skirt, a crisp white button-down shirt, and sea-foam green cat-eye sunglasses, she looks like she just stepped out of the French film Ameli.* – *На неї горчичного цвета плиссированная юбка ниже колен, белоснежная, наглухо застегнутая блуза и кошачьи солнцезащитные очки, волосы собраны в аккуратный конский хвост – в общем, выглядит она так, будто сошла с экрана фильма "Амели".*

На цьому прикладі можна спостерігати, що загалом перекладач передав усі елементи опису зовнішнього вигляду головної героїні, опустивши лише деталь, що стосується кольору окулярів. Таким чином, у даному разі в процесі перекладу максимально передані деталі, що формують зовнішній образ головної героїні.

На основі проведеного аналізу можна зробити наступний висновок: для портретного інтерв'ю у жіночому журналі, що належить до дискурсу мас-культури, притаманні такі інваріанти ознаки, як поєднання лексем зниженого, високого та літературно-розмовного стилістичного тону. Під час транскодування даних елементів оригінального тексту прослідковується тенденція до використання адаптивної стратегії (термін В. В. Демецької), що проявляється в еквівалентній заміні оригінальних лексем такими, які належать до вищого стилістичного тону, а також елімінації подібної лексики. Ці перекладацькі прийоми сприяють підвищенню стилістичного тону перекладеного тексту загалом, що певною мірою спотворює змістове навантаження оригінального тексту, частково ігноруючи деталі, що формують образ головної героїні портретного інтерв'ю. При цьому якщо елементи загального образу передані не повністю, то деталям зовнішнього вигляду приділена особлива увага. У даному разі застосовується стратегія репродуктивного перекладу (термін В. В. Демецької), кожна деталь передається якнайточніше.

Елементи адаптивної стратегії перекладу також проявляються у транскодуванні реалій та національно-маркованої лексики. Тут застосовують прийоми уточнювального та пояснювального перекладу. Однак це не стосується реалій, що вийшли за рамки національно-маркованих та набули міжнародного значення, а отже, мають бути відомі читачеві тексту перекладу.

Перспективність даного дослідження ми вбачаємо в подальшому аналізі перекладацьких стратегій, що застосовуються під час транскодування текстів, які належать до мас-культурного дискурсу та їх використання під час перекладу популярних видань.

Література

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение : учеб. пособие / И. С. Алексеева. – 4-е изд., стер. – М. ; СПб. : СПбГУ: Академия, 2010. – 368 с.

2. Грабовский Н. К. Теория перевода / Н. К. Грабовский. – М. : Изд-во МГУ, 2004. – С. 50.
3. Демецька В. В. Теорія адаптації в перекладі : дис. ... д-ра філол. наук : спец 10.02.16 / Демецька В. В. ; Київський університет імені Тараса Шевченка. – К., 2007. – 579 с.
4. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода в трудах зарубежных ученых [Электронный ресурс] / В. Н. Комиссаров. – Режим доступа: http://www.classes.ru/grammar/133.komissarov_obshaya_teorija_perevoda/. – Назва з екрана.
5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2002. – 424 с.
6. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
7. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерест, З. В. Тимошенко. – К. : Вища школа, 1984. – 241 с.
8. Baker M. Routledge encyclopedia of translation studies / M. Baker, K. Malmkjær. – London : Routledge, 2000. – P. 240–244.